

Role znalců v praktické hydrogeologii

Milan Geršl¹, Miroslav Frýdek²

gersl.milan@gmail.com, frydekm@gmail.com

Abstrakt

Nejnovější poznatky výzkumu, vědy a techniky přinesly svůj ohromný význam a přínos pro všechny oblasti lidské činnosti – pro ekonomiku, výrobu, obchod, dopravu, zdravotnictví, ale také se staly pomocníky při autoritativním rozhodování o právech a povinnostech osob a pomáhají orgánům veřejné moci. Současné soudní a správní řízení se tak neobejde bez účasti znalce (tzv. soudního znalce) či odborníka.

Vyhrocenému problému však vždy předchází situace zcela prozaické. Vyjádření osoby s odbornou způsobilostí, tedy posudek hydrogeologa považuje situování a vydatnost průzkumného vrtu za takové, že zcela jistě neovlivní vydatnost vrtané studny sousedovy. Naopak oponentní posudek zadaný sousedem považuje situování předmětného vrtu za zcela konfliktní. Anebo vyjádření osoby s odbornou způsobilostí považuje situování a geometrii vsakovacího objektu za výborné řešení a naopak oponentní posudek zadaný sousedem považuje situování tohoto objektu za velice problematické. V (samozřejmě myšleno ironicky) ideálním případě pak získáváme právě tolik pozitivních posudků, jako těch negativních. V pravou chvíli by měl tedy do hry vstoupit znalecký posudek.

Přednášející se zaměří na to, jak do řízení vtáhnout ve správnou chvíli správného odborníka od kterého získá orgán veřejné moci důkaz. Přednáška se zaměří na novou znaleckou právní úpravu (zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech „ZnalZ“ včetně jeho prováděcích vyhlášek, které upravují znaleckou činnost) včetně plánovaných úprav ve ZnalZ, který nyní řeší Ministerstvo spravedlnosti. Přednášející např. vysvětlí co je náležitá odborná péče při vypracování znaleckého posudku včetně posuzování nepravdivého, hrubě zkresleného nebo

¹ doc. Mgr. Milan Geršl, Ph.D., Mendelova univerzita v Brně, geochemik a hydrogeolog, přednáší předměty spojené s hydrogeologií, GIS a informatikou. Mendelova univerzita – člen oborové rady studijního programu Technologie odpadů a Technologie odpadů a prevence rizik, Masarykova univerzita – člen oborové rady studijního programu Analytický geochemik. Ministrem spravedlnosti ČR byl jmenován znalcem v odvětvích geologie a ochrana přírody se specializací hydrogeologie, geochemie, průzkum kontaminace horninového prostředí a podzemních vod, geochemie plynů a také v odvětví sport – provozování se specializací speleologie. Je členem dvou TPS Ministerstva zemědělství a členem Technical Working Groups, European Commission, The European IPPC Bureau.

² JUDr. Miroslav Frýdek, Ph.D. et Ph.D., Právnická fakulta Masarykovy univerzity – manažer aktivity celoživotního vzdělávání znalců, lektor a odborný garant kurzů pro znalce a editor Bulletinu pro znalecké právo a znalectví a webu www.znalci.law.muni.cz. Kancelář veřejného ochránce práv, vedoucí Sekretariátu veřejného ochránce práv. Ministerstvo spravedlnosti – člen expertní skupiny ministra spravedlnosti pro znalecké právo. VŠB Technická univerzita v Ostravě – externí člen zkušební komise k obhajobě závěrečných prací ve specializačním programu oceňování nemovitých věcí. Akademická rada Ústavu znalectví a oceňování při Vysoké škole technické a ekonomické v Českých Budějovicích

neúplného znaleckého posudku (správní či trestní postih) nebo jaké jsou na zadavatele posudků ve ZnalZ kladeny požadavky. Výklad bude doplněn aktuální judikaturou a rozhodovací činností ve vztahu ke znalcům i zadavatelům znaleckých posudků včetně stanovisek veřejného ochránce práv.

Vzhledem k jisté skutečnosti, že v poměrně malém území uprostřed hustě zalidněného středu Evropy se nachází veliké množství skupinových i individuálních vodních zdrojů, ale i zdrojů potenciálního znečištění, by měl daný dokument mimo posouzení správnosti a objektivitu výsledku práce hydrogeologa představit také možnosti smíru, přesněji možnosti koexistence více nesourodých zájmů na daném území. Tomuto směřování bude věnována poslední část přednášky.

1. Úvod právníka

Dne 10. září 2019 byl ve Sbírce zákonů České republiky publikován nový znalecký zákon³ (dále „ZnalZ“), jehož prováděcí vyhlášky⁴ byly publikovány dne 7. prosince 2020. Vedle všech novinek, které nová právní úprava znalecké činnosti přinesla⁵, obsahuje i novinky v obsahově-formálních a metodických požadavcích na znalecké posudky. Základem je § 28 ZnalZ, který obsahuje jednotlivé požadavky na náležitosti znaleckého posudku, které musí znalci při vyhotovení znaleckého posudku dodržet. Mezi primární – formální – náležitosti posudku náleží zejména titulní strana, posudek, závěr, přílohy potřebné k zajištění přezkoumatelnosti znaleckého posudku, znalecká doložka, otisk znalecké pečeti, podpis. Mezi obsahové (metodické) požadavky náleží zejména odůvodnění v rozsahu umožňujícím přezkoumatelnost znaleckého posudku či výčet podkladů. Nová právní úprava zavádí i sekundární povinnosti znalce, které se vážou ke znaleckému posudku, a jedná se o povinnost znalecký posudek na žádost orgánu veřejné moci, před nímž má být znalecký posudek použit, osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit⁶.

1.1 Kdo je vlastně znalcem?

Znalcem (tzv. *soudním znalcem*) je fyzická osoba zapsaná do seznamu znalců vedeného Ministerstvem spravedlnosti a oprávněná k výkonu znalecké činnosti. Dále jsou k výkonu znalecké činnosti oprávněné též **znalecké kanceláře** a **znalecké ústavy**.

Znalec je vždy jmenován pro konkrétní obor, odvětví a specializaci a jeho znalecké oprávnění je omezeno pouze na obor, odvětví a specializaci zapsané v seznamu znalců. Status znalce se tedy vždy vztahuje k rozsahu jeho znaleckého oprávnění, a pokud znalec provede znalecký úkon v oboru, odvětví či specializaci, v nichž není zapsán, nebude pro účely tohoto úkonu považován za znalce.

1.2 Co je obsahem znalecké činnosti?

Obsahem znalecké činnosti je provádění tzv. znaleckých úkonů, tedy zejména zpracování a podání znaleckého posudku, jeho doplnění nebo vysvětlení, a činnost, která bezprostředně směřuje k podání znaleckého posudku, jeho doplnění nebo vysvětlení.

³ Zákon č. 249/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

⁴ Vyhláška č. 503/2020 Sb. o výkonu znalecké činnosti, Vyhláška č. 504/2020 Sb. o znalečném (ta byla novelizována vyhláškou č. 370/2022 Sb.) a Vyhláška č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví.

⁵ Např. centralizace dohledu na Ministerstvu spravedlnosti, rozšíření subjektů oprávněných k výkonu znalecké činnosti, elektronickou evidenci posudků či změny ve znaleckých oborech, odvětvích a specializacích.

⁶ Viz § 28 odst. 6 ZnalZ.

Z tohoto důvodu ZnalZ měl zejména přinést to, aby znalecký posudek vykazoval znaky, které důvodová zpráva částečně přebírá z dělení vlastností znaleckého posudku od Lukáše Křístka:⁷

- a) Komplexnost – představuje nezávislé a nestranné zohlednění všech známých relevantních skutečností.
- b) Úplnost – úplný postup, kterým bylo dosaženo závěru, použité předpoklady, popis metody a použité informace a podklady.
- c) Vnitřní konzistence – v souladu s obecnými předpoklady a principy, v souladu s předpoklady a principy zmíněnými v posudku a v souladu s interpretací výsledků ocenění.
- d) Nezávislost a nestrannost – zpracovatel není žádným způsobem závislý na výsledku a je nestranný, jestliže zpracovatel volbou předpokladů, údajů, metod nebo postupů neovlivnil posudek ve prospěch některé strany.
- e) Opakovatelnost – nestranný odborník je schopen na základě informací obsažených v posudku zopakovat postup zpracovatele s obdobnými výsledky.
- f) Důvodnost – existence důvodu pro použití těch či oněch metod, postupů či údajů.
- g) Odůvodněnost – důvody použití metod, postupů či údajů jsou v posudku uvedeny výslovně.
- h) Vzájemná kontrola – použití alespoň dvou odlišných postupů, které při stejných či obdobných vstupních údajích a předpokladech poskytují stejné či obdobné výsledky.
- i) Transparence – použité údaje pocházejí z věrohodného zdroje a tyto zdroje jsou vždy uvedeny.⁸

Z osvětové činnosti Ministerstva spravedlnosti je zřejmé, že znalecký posudek je v obsahově-formálním pojetí zprávou o postupu znalce⁹. Znalecký posudek obdobně chápe i soudní judikatura, např. Nejvyšší soud¹⁰ u znaleckých posudků požaduje, aby se znalci ve svých posudcích neomezili jen na podání odborného závěru, nýbrž z jeho posudku musí mít soud možnost seznat, z kterých zjištění v posudku znalec vychází, jakou cestou k těmto zjištěním dospěl a na základě jakých úvah

⁷ Srovnej: KŘÍSTEK, Lukáš. Znalectví. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. Právní rukověť. Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7478-042-4. str. 167 – 172.

⁸ Důvodová zpráva k ZnalZ str. 81.

⁹ Viz slide 6 a násl. prezentace JUDr. Vladimíra Sharpa (v době, kdy byl zástupcem ředitele odboru insolvenčního a znalců na Ministerstvu spravedlnosti) s názvem Aktuální otázky znalecké činnosti v ČR, dostupná zde <https://www.akutne.cz/res/publication/000572/attach-001-01-sharp-2022-11-01-00-04-21.pdf>.

¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2023, sp. zn. 27 Cdo 1585/2022 je dostupné zde https://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A72D54C1581586FAC12589D300183F39?openDocument&Highlight=0.

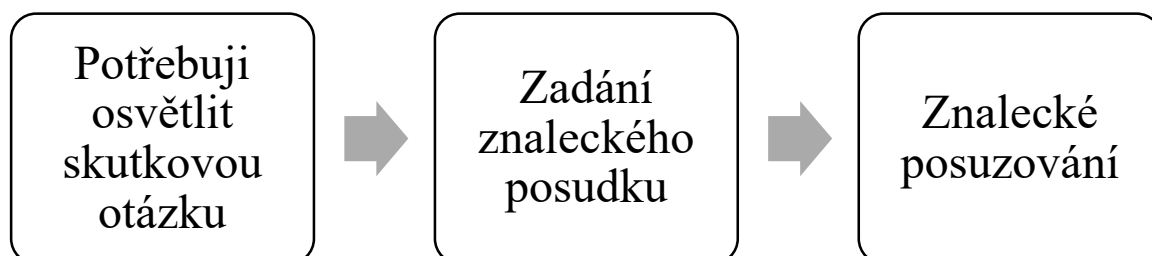
došel ke svému závěru. Úkolem znalce a jeho posudku je však primárně pomoc orgánu veřejné moci pochopit složité technické nebo vědecké aspekty případu a tím mu napomoci při orientaci v odborných otázkách a jeho rozhodování.

Z výše uvedeného je zřejmé, že znalecké právo je stále ve fázi probíhající implementace a řešení aktuálních otázek přebírá akademická obec.¹¹ Jednou z těchto snah je i tento příspěvek.

2. Proces vytváření znaleckého posudku dle právní úpravy a judikatury

Od znaleckého posudku jako důkazu v řízení se zejména požaduje komplexní formulace odpovědi na soudem, jiným orgánem veřejné moci, či zadavatelem z řad fyzických a právnických osob zadané odborné skutkové otázky.¹² Postup utváření znaleckého posudku, kdy odběratelem/zadavatelem znaleckého posudku je orgán veřejné moci, ukazují následující infografiky:

Část A: od potřeby znaleckého zkoumání k odevzdání znaleckého posudku:



¹¹ Srovnej Bulletin 3/2023 kapitola Výklad znaleckého zákona – § 29 a § 35 ZnalZ – Evidence znaleckých posudků a dohled nad zapisováním údajů, str. 43 – 45, viz <https://znalci.law.muni.cz/dokumenty/60565>.

¹² DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8. s. 230.

Jakmile orgán veřejné moci dospěje k potřebě znaleckého zkoumání,¹³ tedy potřebuje vysvětlit odbornou otázku,¹⁴ na níž závisí jeho rozhodnutí, musí nalézt vhodného znalce. „Vhodný znalec“ je z 50 % tvořen svou odborností, tedy zapsaným oborem, odvětvím či specializací a z 50 % svými časovými možnostmi, neboť nový zákon vyžaduje po orgánech veřejné moci, aby byl úmysl zadat znalecký úkon a lhůtu pro jeho vyhotovení se znalcem předem projednán.¹⁵

Než se však orgán veřejné moci dostane do komunikace se znalcem stran znaleckého úkolu a lhůty pro jeho vyhotovení, musí vědět, na co potřebuje znát odpovědi, a tedy musí si naformulovat otázky, znát zadání znaleckých úkolů. Komunikace stran zadání úkolu (formulace otázek) je klíčová pro to, aby se zadavatel dozvěděl to, co potřebuje. Z tohoto důvodu je nutné otázky formulovat „správně“. Opatřením či usnesením přibráný znalec, kterému jsou formou otázek vymezeny úkoly, nemůže svévolně pozměnit zadání posudku a odpovídat na jiné otázky. Pokud znalec dospěje k tomu, že zadaná otázka je z odborného hlediska formulována nesprávně nebo dokonce nelogicky přichází judikatura s řešením. Znalec v těchto případech musí zadavatele na tuto skutečnost upozornit a může či možná přesněji, měl by zadavateli navrhnout jinou formulaci otázky. Teprve pokud by tento postup nevedl k odstranění závady, může znalec odmítnout znalecký posudek (na podle něj nesprávnou otázku) vypracovat.¹⁶

¹³ § 127 odst. 1 OSŘ: Závisí-li rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, vyžádá soud u orgánu veřejné moci odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující nebo je-li pochybnost o správnosti podaného odborného vyjádření, ustanoví soud znalce. Soud znalce vyslechně; znalci může také uložit, aby posudek vypracoval písemně. Je-li ustanoveno několik znalců, mohou podat společný posudek. Místo výsledku znalce může se soud v odůvodněných případech spokojit s písemným posudkem znalce.

§ 105 odst. 1 TŘ: Je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce. V přípravném řízení přibírá znalec ten orgán činný v trestním řízení, jež považuje znalecký posudek za nezbytný pro rozhodnutí, pokud byla věc vrácena k došetření, státní zástupce, a v řízení před soudem předseda senátu. O přibrání znalce se vyzoomí obviněný a v řízení před soudem též státní zástupce. Jiná osoba se o přibrání znalce vyzoomí, je-li k podání znaleckého posudku třeba, aby tato osoba něco konala nebo strpěla.

§ 56 SŘ: Závisí-li rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, které úřední osoby nemají, a jestliže odborné posouzení skutečností nelze opatřit od jiného správního orgánu, správní orgán usnesením ustanoví znalce. Usnesení se oznamuje pouze znalci. O zamýšleném ustanovení znalce, popřípadě o ustanovení znalce správní orgán vhodným způsobem účastníky vyzoomí. Správní orgán znalci uloží, aby posudek vypracoval písemně a předložil mu jej ve lhůtě, kterou současně určí. Může znalce také vyslechnout.

¹⁴ Nikoli právní otázku, srovnej např. nález sp. zn. III. ÚS 1076/08 ze dne 15. 8. 2008 (N 144/50 SbNU 269): Zjištění nepřičetnosti jako okolnosti vylučující trestní odpovědnost je otázkou právní; její posouzení náleží orgánům činným v trestním řízení na základě skutečností vyplývajících z provedených důkazů. Povaha této otázky však vyžaduje, aby toto posouzení bylo založeno na skutkovém podkladu, který představuje procesní uplatnění odborných znalostí z oboru psychiatrie...

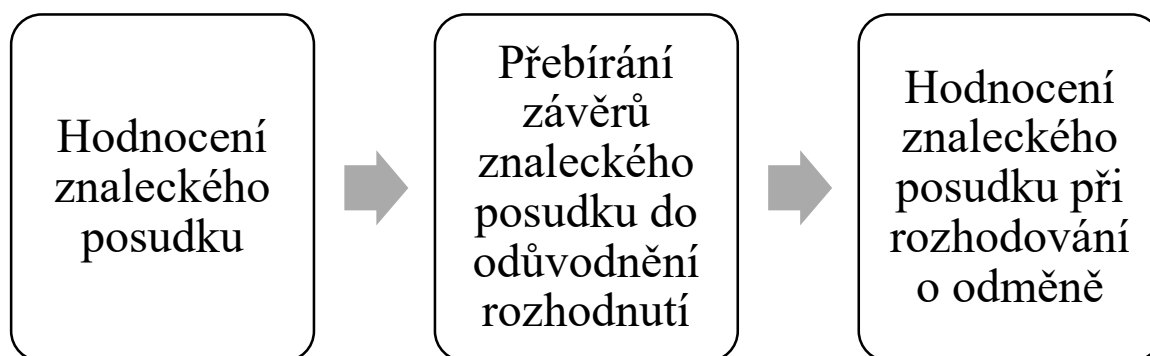
„Znalec je osobou, která prostřednictvím svých odborných znalostí posuzuje skutečnosti, které byly soudem určeny, a ve znaleckém posudku soudu sděluje subjektivní výsledek tohoto posouzení.“, viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 33 Odo 324/2005, ECLI:CZ:NS:2007:33.ODO.324.2005.1, dostupné zde: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A8D03CE2191F3669C1257A4E00668361?openDocument&Highlight=0,

¹⁵ § 25 odst. 1 „...Orgán veřejné moci se znalcem předem projedná zadání znaleckého posudku a lhůtu pro podání znaleckého posudku. ...“

¹⁶ Viz Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 26. 10. 2017, č. j. 51 A 11/2016 – 58 dostupné zde: http://nssoud.cz/files/EVIDENCNI_LIST/2016/51A_11_2016_18_20180105103250_prevedeno.pdf

Jakmile je vyřešena otázka vhodného znalce a případně znaleckých otázek, nastupuje práce na znaleckém posudku, jemuž ve většině případů předchází seznámení se se spisovou dokumentací. Vrchní soud v Olomouci ve věci sp. zn. 1 To 19/2006 mimo jiné vyřešil otázku, zda je znalec „detektivem“. Provádění vyšetřovacích úkonů a obstarávání podkladů pro znalecké zhodnocení svěřuje dle Vrchního soudu v Olomouci trestní řád zejména orgánům činným v trestním řízení, když současně připouští i aktivitu dalších procesních stran (zejm. poškozeného a zúčastněné osoby) v procesu dokazování. Pokud by se znalec stal „detektivem“, který doplňuje spisový materiál, dostává se do konfliktu jeho nezávislá role s vyšetřující rolí orgánu činného zejména v trestním řízení. V mnoha případech je však nutné, aby se uskutečnilo tzv. znalecké místní šetření, k jehož požadavkům se vyjádřil Ústavní soud. Pokud obecné soudy zvolily cestu dokazování vedoucí k opatření důkazního prostředku stěžejního pro závěr ve věci, vytvořily tak situaci, v níž je třeba respektovat všechny zákonné požadavky, kladené na dokazování jako takové. Pokud bylo stěžovatelům, ať již kýmkoliv, znemožněno zúčastnit se místního šetření znaleckého ústavu, neměli pak možnost vyjadřovat se k získávání podkladů pro tento posudek na místě samém. To lze, dle Ústavního soudu, srovnat se znemožněním vyjadřovat se k prováděnému důkazu, i když se v místním šetření jednalo „jen“ o získávání podkladů pro znalecký posudek. Z hlediska oprávněných zájmů stěžovatelů však šlo o deficit významný, a to i z toho důvodu, že znalecký ústav nemohl být okamžitě konfrontován s jejich názory a připomínkami. Následná možnost stěžovatelů vyjádřit se k samotnému znaleckému posudku či posudkům na této vadě řízení již dodatečně nic změnit nemohla.¹⁷

Část B: od provedení znaleckého posudku jako důkazu/podkladu pro rozhodnutí přes jeho hodnocení a přebírání znaleckých závěrů do rozhodnutí a jeho odůvodnění, včetně hodnocení kvality posudku ve vztahu k opodstatněnosti požadované odměny



¹⁷ Viz sp. zn. I. ÚS 1012/07 ze dne 16. 10. 2008, N 173/51 SbNU 141, dostupný zde: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-1012-07>.

Znalec orgánu veřejné moci odevzdal posudek a nyní nastává jeho druhá životní fáze, kterou je jeho hodnocení. Na to, jak hodnotit znalecký posudek, existuje řada odborných i praktických návodů¹⁸. Soudní rozhodnutí podstatným způsobem, počínaje sp. zn. I. ÚS 49/06¹⁹, mění koncept věcného hodnocení znaleckých posudků soudy,²⁰ obecně odběrateli znaleckých posudků. Nový koncept přichází s myšlenkou, že soudy nemohou a nemají ponechávat bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku, neboť slepě důvěřovat závěrům znalce, by znamenalo ve svých důsledcích popřít zásadu volného hodnocení důkazů soudem podle jeho vnitřního přesvědčení, a naopak privilegovat znalecký důkaz a přenášet odpovědnost za skutkovou správnost soudního rozhodování na znalce. Takový postup nelze dle Ústavního soudu z ústavněprávních hledisek akceptovat. Soudy pak mají znalecké posudky zevrubně přezkoumat a jsou oprávněny hodnotit věcnou správnost posudku, který má být podroben všestranné prověrce právní korektnosti a věcné správnosti. Nejvyšší správní soud pak dodává,²¹ že při hodnocení důkazu znaleckým posudkem je třeba se zabývat tím, zda posudek znalce má všechny formální náležitosti, a zejména je nutné posoudit, zda jsou jeho závěry náležitě odůvodněny a zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda znalec vyčerpal úkol v rozsahu, jak mu byl zadán, resp. zda přihlédl ke všem skutečnostem, s nimiž se měl vypořádat. Tuto prověrku musí zadavatel posudku učinit v poměrně krátké lhůtě, neboť znalec je povinen vyúčtovat znalečné zároveň s podáním znaleckého posudku a orgán veřejné moci, který rozhodl o ustanovení znalce, rozhodne o znalečném bez zbytečného odkladu, nejpozději do 30 dnů od doručení vyúčtování.²² V této lhůtě musí zadavatel posudku vyhodnotit okolnosti, které mohou vést ke snížení odměny nebo k jejímu navýšení,²³ tedy musí provést test právní korektnosti posudku a udělat si představu, zda jsou závěry posudku použitelné pro jeho rozhodnutí a odůvodnění.

¹⁸ Z právních návodů zejména: Hodnocení znaleckého posudku od prof. JUDr. Jan MUSIL, CSc., dostupné zde: <https://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>, srovnej také in: KŘÍSTEK, Lukáš. Znalectví. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-042-4. str. 219 – 220 a tak hodnocení znaleckých posudků dle judikatury Ústavního soudu, také in: KŘÍSTEK, Lukáš. Znalectví. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-042-4. str. 220 – 221.

¹⁹ Dále se jedná o tato soudní rozhodnutí: III ÚS 299/06; 6 Ads 11/2013 (NSS), 6 Ads 158/2012 (NSS); 22 Cdo 1810/2009, která nabourávají a činí obsolentními tato rozhodnutí: R 1/1981; 25 Cdo 583/2001 (NS, I. ÚS 483/01).

²⁰ Předchozí judikaturní náhled byl zastoupen např. těmito rozhodnutími: sp. zn. R 1/1981, sp. zn. 25 Cdo 583/2001 (NS) či sp. zn. I. ÚS 483/01 z nichž plyne, že soudy nemohou přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů znalce, neboť k tomu soudci nemají odborné znalosti anebo je nemají v takové míře, aby mohli toto přezkoumání zodpovědně učinit, neboť hodnocení soudu nemohou podléhat odborné znalecké závěry ve smyslu jejich správnosti, soud může hodnotit přesvědčivost posudku co do jeho úplnosti ve vztahu k zadání, logické odůvodnění znaleckého nálezu a jeho soulad s ostatními provedenými důkazy.

²¹ Viz rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 8 As 92/2016, dostupné zde: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2016/0092_8As_1600035_20170503101807_prevedeno.pdf.

²² § 34 nového zákona

²³ § 31 odst. 5 nového zákona: Určenou odměnu lze zvýšit, je-li znalecký posudek mimořádně obtížný, nebo je-li nutné urychlené zpracování znaleckého posudku. Určená odměna se může přiměřeně krátit, jestliže úkon nebyl proveden v souladu s požadavky uvedenými v § 28 nebo ve stanovené lhůtě. Jde-li o zvlášť závažný případ nekvalitního provedení

3. Odborná péče při výkonu znalecké činnosti

Odborná péče je další z termínů nového znaleckého zákona, který se následující řádky pokusí objasnit. Odborná péče je neurčitý právní pojem a z povahy je tedy dotvářen praxí a judikaturou. např. Ústavní soud v řízení vedeném pod sp. zn. IV. ÚS 3065/2012, konstatoval v řízení, kde byla vedena polemika o tom, co je to odborná péče při výkonu makléřské pojišťovací činnosti konstatoval, že není možné sestavit vyčerpávající seznam zahrnující každou eventualitu jednání.²⁴ Odborná péče je tedy schopnost jednat se znalostí a pečlivostí, která je s určitým stavem či povoláním spojena. Předchozí znalecký zákon vykládala mimo jiné i metodická instrukce Ministerstva spravedlnosti č. MSp č. 8/2017, která v § 22 odst. 1 uváděla, že řádným výkonem znalecké činnosti se rozumí nejen dodržení stanovených formálních a obsahových náležitostí úkonu, ale též provedení úkonu s náležitou odbornou péčí (*lege artis*). Správní orgán je oprávněn ověřit, zda je závěr posudku přezkoumatelný a postup znalce opakovatelný, zda neodporuje zásadám formální logiky, zda měl znalec k dispozici všechny relevantní podklady a náležitě je v posudku označil a zda s přihlédnutím ke vstupním informacím použil určitou metodu, postup či údaj důvodně; bere při tom v úvahu i způsob, jakým znalec vysvětlil posudek orgánu veřejné moci v rámci výsledku, případně též závěr revizního znaleckého posudku. Za daným účelem si správní orgán zpravidla vyžádá součinnost sboru pro znalecké otázky.

Prvním zpracování jednoho z aspektů náležité odborné péče je obsaženo v Bulletinu pro znalecké právo a znalectví 4/2023²⁵ a to v těchto bodech (právních větách):

I. Projevem výkonu znalecké činnosti s náležitou odbornou péčí je povinnost znalce ve znaleckém posudku zaznamenat způsob, jakým znalec ke svým závěrům došel, tedy znalec je povinen dostatečně popsat zkoumaný jev, zdroje dat, z nichž čerpal, metodu, kterou postupoval, jakož i všechny podstatné úvahy, kterými se při výběru dat a metody řídil.

II. Znalec si musí být vědem toho, že jeho znalecký posudek budou dále využívat laici v jeho oboru, a tak se ve znaleckém posudku nemůže omezit na podání odborného závěru, nýbrž z posudku musí mít čtenář možnost seznat, z kterých zjištění v posudku znalec vychází, jakou cestou k těmto zjištěním dospěl a na základě jakých úvah došel ke svému závěru.

úkonu, může zadavatel určenou odměnu zcela odepřít. To platí i v případě sjednané odměny, pokud si strany neujednaly něco jiného.

²⁴ Viz rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3065/2012, dostupné zde: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-3065-12>.

²⁵ Na uvedený text obsahující judikaturu plně odkazujeme, vizte str. 54 – 59, <https://znalci.law.muni.cz/dokumenty/61220>.

III. Odkaz na archiv znalce v podobě jím vypracovaných znaleckých posudků či souboru znalcem vytvořených dat (databáze) nelze považovat za řádné určení zdroje dat, neboť se jedná o zdroje, které nelze nijak ověřit. Aby tyto zdroje byly při znaleckém zkoumání použitelné a aby byla zajištěna přezkoumatelnost znaleckého posudku v této části, musí znalec jím použitý zdroj dat (vlastní archiv či databázi) řádně označit a musí je vložit do příloh znaleckého posudku. Jen tento postup zajišťuje přezkoumatelnost znalcem použitých dat ve znaleckém posudku.

Na závěr uvádíme náhled Ministerstva spravedlnosti²⁶ na náležitou odbornou péči. Má-li posudek dávat záruku, že závěry v něm uvedené jsou správné, musí znalec provést sérii kroků, kdy nejprve vybere zdroj dat, poté z vybraných zdrojů získá konkrétní data, případně si data sám vytvoří. V posudku musí uvést, jaká data sebral a/nebo vytvořil a tato data musí následně analyzovat a odborně posoudit. Získané výsledky musí interpretovat a teprve poté může vyslovit odborný závěr. Znalecký posudek musí dle ministerstva spravedlnosti úplně a srozumitelně zachytit postup, kterým znalec zpracoval znalecký posudek, včetně použitých metod a odůvodnění jejich použití. Ačkoliv se tedy metody použité při zpracování posudku budou případ od případu lišit, a to zvláště s ohledem na obor a odvětví v rámci kterého je posudek zpracován, znalec musí vždy postupovat v krocích popsanych v § 52 vyhlášky č. 503/2020 Sb. a tyto kroky musí popsat způsobem uvedeným v § 41 téže vyhlášky. Pokud znalec nedodrží postup stanovený vyhláškou a vytvoří posudek, který je v důsledku tohoto nepřezkoumatelný, postupuje bez náležité odborné péče, která je od znalců očekávána.

Ministerstvo tedy jednoznačně pojem náležitá odborná péče podřazuje pod obsahově – formální požadavky na znalecké posudky a povinnost dodržovat postup tvorby posudku dle vyhlášky o výkonu znalecké činnosti.

4. Novela ZnalZ

Ministerstvo spravedlnosti dne 15. listopadu 2023 představilo návrh změn znaleckého zákona a text byl zpřístupněn pro meziresortní připomínkové řízení.²⁷ ke dni 13. dubna doposud nebylo definitivně uzavřeno připomínkové řízení a tak představujeme jen návrh novely v bodech:

- 1) Navrhovanou novelizací se ruší časové omezení platnosti oprávnění k výkonu znalecké činnosti znalců – fyzických osob zapsaných do seznamu znalců a tlumočnicků podle předchozího zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.
- 2) Prodlužuje se také platnost znaleckého oprávnění znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů získaného podle předchozí právní úpravy o 3 roky (do 31. 12. 2028).

²⁶ Zejména příkaz ministerstva spravedlnosti č. j. MSP-206/2022-OINS-SRZT/4 ze dne 6. 4. 2023.

²⁷ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, a další související zákony je dostupný zde: <https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNCXKG9LQO/>.

- 3) Částečně se mění podmínky pro výkon znalecké činnosti formou znalecké kanceláře a znaleckého ústavu (znalci zapojení do činnosti znalecké kanceláře nově nebudou muset disponovat zcela totožným rozsahem znaleckého oprávnění a bude jim umožněn výkon znalecké činnosti ve zbytkovém rozsahu znaleckého oprávnění samostatně; u znaleckých ústavů se ruší požadavek na výkon vědeckovýzkumné činnosti ve vztahu k oboru, odvětví a specializaci a zakotvením tzv. předního odborníka v příslušném oboru a odvětví se zobecňují požadavky na odbornost osob, jejichž pomocí bude moci být znalecká činnost znaleckého ústavu vykonávána).
- 4) Dále dochází ke zrušení povinného pojištění pro případ povinnosti nahradit újmu způsobenou v souvislosti s výkonem znalecké činnosti u znalců – fyzických osob a k dílčím změnám podmínek složení vstupní zkoušky znalce (zrušení časového omezení platnosti obecné části vstupní zkoušky při žádosti o rozšíření rozsahu znaleckého oprávnění a zkrácení lhůty pro další možné opakování vstupní zkoušky znalce z 5 let na 3 roky).
- 5) Navrhuje se i prodloužení lhůt pro zápis povinných údajů ze strany znalců do informačního systému evidence posudků na 30 dnů a v případě údaje o vyúčtovaném a přiznaném znalečném až na 90 dnů (dosud 5 pracovních dnů) a dále dílčí změny směřující ke zefektivnění činnosti Ministerstva spravedlnosti při zajišťování agendy licencování znaleckých subjektů a při výkonu dohledu. S ohledem na provázanost znalecké právní úpravy s obsahem zákona č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích, ve znění zákona č. 166/2020 Sb., a společný výkon správy této agendy Ministerstvem spravedlnosti, je v nezbytně nutném rozsahu navrhována novelizace rovněž některých souvisejících ustanovení tohoto zákona.

5. Závěr a příklad z praxe

5.1 Když je potřeba revizní posudek

Závěrem lze dodat, že pokud se v některé rovině ukáže jistá nespokojenost, lze žádat o posudek revizní. Účelem revizního znaleckého posudku prověření správnosti jiného znaleckého posudku v řízení. Soud může nařídit vypracování revizního znaleckého posudku jak k návrhu účastníka, tak i bez něj v rámci volného hodnocení důkazů a diskreční pravomoci soudu ve smyslu § 120 odst. 2 o. s. ř. (usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 6. 2010, sp. zn. III. ÚS 1336/10).

5.2 Účastník řízení může předložit znalecký posudek

Soud může jako znalecký posudek připustit též posudek předložený účastníkem řízení, pokud tento splňuje předpoklady stanovené v § 127 odst. 2 a § 127a o. s. ř.; to platí též pro revizní znalecký posudek (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 26 Cdo 3928/2013).

Nesouhlas účastníka řízení se závěry znaleckého posudku však sám o sobě nevede k závěru o nutnosti zpracovat posudek revizní. Účastník musí posudek nejdříve relevantně zpochybnit (usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 7. 2014, čj. 3 Cmo 172/2014-245). Nemá-li soud pochybnosti o skutkovém stavu zjištěném na základě posudku, není povinen provést důkaz dalším znaleckým posudkem (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 22 Cdo 4445/2018). Pokud naopak soud má pochybnosti o správnosti posudku, nejdříve musí v souladu s § 127 odst. 2 o. s. ř. požádat znalce o vysvětlení. Pokud ani takto nejsou pochybnosti soudu odstraněny, nařídí soud vypracování revizního znaleckého posudku.

5.3 Zasakování vod do horninového prostředí

Stavebník pro neexistenci stokové sítě v okolí předmětné lokality požádal projektanta o projektovou přípravu likvidace odpadních vod z DČOV a vod srážkových vsakováním (Zákon č. 254/2001 Sb. Zákon o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon § 8 odst. 1 písm. c).

Projektant v součinnosti s hydrogeologem, resp. osobou s odbornou způsobilostí v hydrogeologii potvrdili dobré vsakovací podmínky a připravili projekt vsakovacího objektu. Sousedé však pojali podezření, že lokalita dobrými vsakovacími podmínkami nedisponuje. Oslovili tedy jiného hydrogeologa se žádostí o oponentní posudek osoby osobou s odbornou způsobilostí v hydrogeologii. Ten shledal podmínky na lokalitě jako nevyhovující pro jakékoliv zasakování.

Příslušný vodoprávní úřad se obrátil na znalce se specializací hydrogeologie s otázkou vysvětlení hydrogeologické situace lokality a stanovení možnosti zasakování do horninového prostředí. Případ si vyžádal detailní studium podkladů v oboru regionální geologie, rešeršní studium geologických prací provedených v širším okolí a samozřejmě terénní šetření. V závěru se ukázalo, že geologický profil lokality je tvořen střídajícími se vrstvami vícepropustných sedimentárních hornin a vrstvami těsnících jílu. Ať již záměrně, nebo náhodou mohla každá ze sond provedených výše uvedenými hydrogeology zasáhnout jinou sedimentární vrstvu. Tím byly dosaženy velmi rozporuplné výsledky, se zdánlivě nekonzistentními závěry. Komplexním přístupem a nazíráním na lokalitu z pohledu regionální geologie bylo znalce potvrzeno, že při stavbě vsakovacího objektu bude nutno protnout vhodné geologické vrstvy, které bude muset přímo ve výkopu opět posoudit hydrogeolog tak, aby vsakování mohlo bezproblémově probíhat. Jedná se o reálný případ, přičemž detailní lokalizace, ani další údaje nemůžeme uvádět.